

AKOB

AKDENİZ OPERA ve BALE KULÜBÜ KÜLTÜR - SANAT DERGİSİ
MEDITERRANEAN OPERA AND BALLET CLUB CULTURE AND ART MAGAZINE

38

ÇAMLIYAYLA'NIN KEMAN SANATÇISI
**ISABELLE MONIQUE
KOLLO**

**NAPOLYON, ROMA
VE TOSCA**
**NAPOLÉON,
ROME ET TOSCA**

**BUDAPEST'S NEW SUMMER
CHAMBER MUSIC FESTIVAL
EXPLORES THE WONDERLAND OF
HUNGARIAN COMPOSERS**

BUDAPEŞTE'NİN
YENİ ODA MÜZİĞİ YAZ FESTİVALI
MACAR BESTECİLERİN HARİKALAR
DİYARINI ARAŞTIRIYOR

"THEATRO MUNICIPAL DE SÃO PAULO"
BREZİLYA'NIN MEGA-KENTİ SÃO
PAULO'NUN KÜLTÜR SARAYI

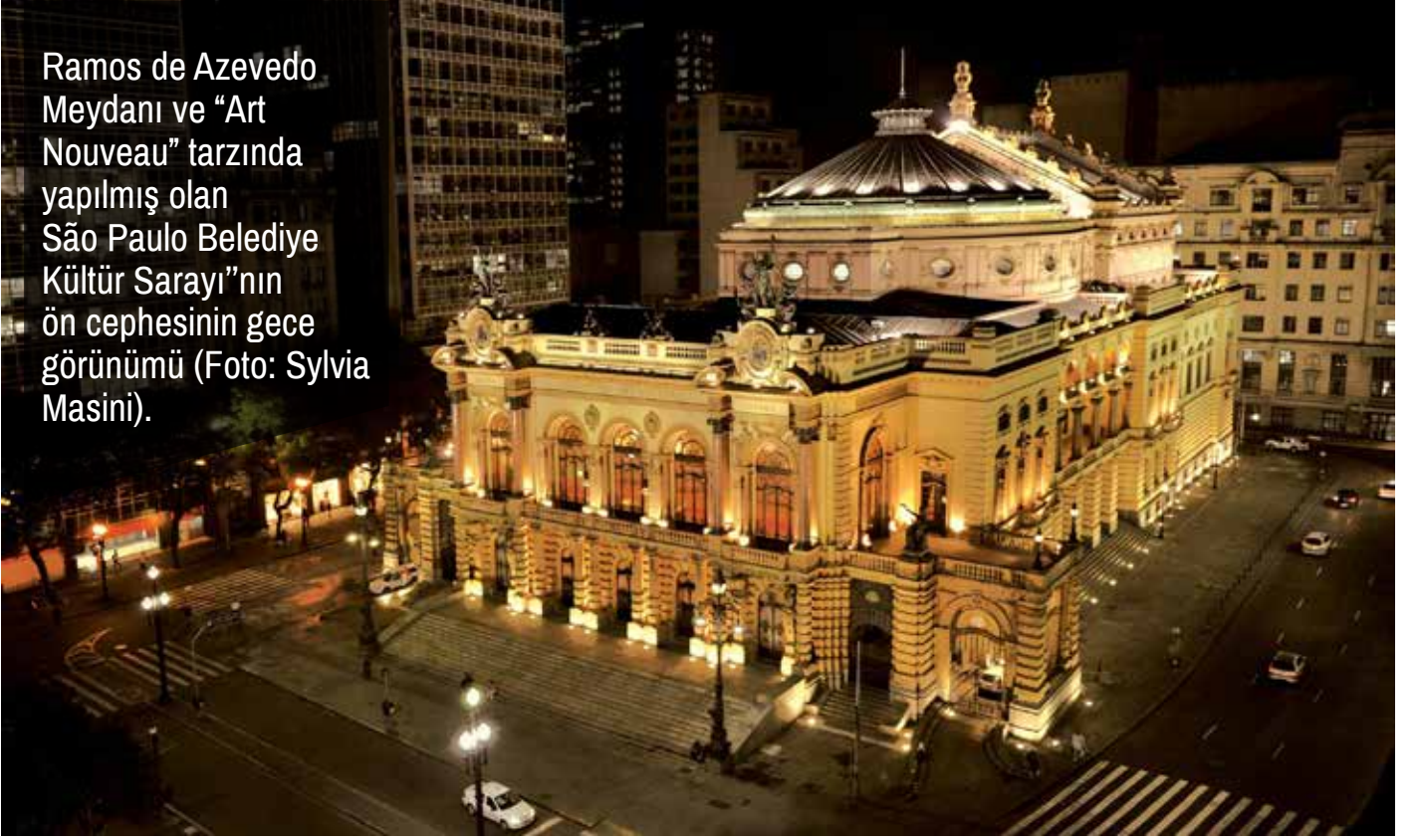
PORTEKİZ ÉVORA ÇAĞDAŞ DANS TOPLULUĞU
EROS VE PSYCHE
Aşkın Kanatlarında Yükselen Ruh

THEATRO MUNICIPAL DE SÃO PAULO

BREZİLYA'NIN
MEGA-KENTİ
SÃO PAULO'NUN
KÜLTÜR SARAYI

Ömer Eđeciöđlu
Santa Barbara, CA, ABD
omer@cs.ucsb.edu

Ramos de Azevedo Meydanı ve “Art Nouveau” tarzında yapılmış olan São Paulo Belediye Kültür Sarayı’nın ön cephesinin gece görünümü (Foto: Sylvia Masini).

“Theatro Municipal de São Paulo” Brezilya’nın mega-kenti São Paulo’nun Kültür Sarayı

Opera Brezilya kültür tarihinde çok büyük bir rol oynamamış, ama São Paulo şehrinin opera binası “Theatro Municipal de São Paulo,” bu 22 milyon nüfuslu mega-kentin yakın tarihini çok güzel yansıtıyor. “Paulistas” olarak bilinen şehirlilerin hepsi opera meraklısı olmasa da bu binanın tarihi ve mimarisi ile gurur duyuyorlar. 20. yüzyılın başında “Art Nouveau” tarzında inşa edilmiş olan yapının mimar-mühendisi Ramos de Azevedo adlı bir Brezilyalı. Kendisi hala tanınan, sevilen, adı geçen bir kişi. Opera binası şehrin eski merkezinde bir tepede, günümüzde tasarımcısının adıyla anılan Ramos de Azevedo Meydanı’nda yer alıyor. Hemen yanındaki Anhangabaú Parkı’nda da Azevedo’nun sırtını opera binasının yan cephesine dayamış bir heykeli, yemyeşil, havuzlarla süslenmiş, bankların ve patikaların arasında hafta sonları işportacıların sıralanıp pazar kurduğu geniş parka bakıyor.

Theatro Municipal de São Paulo’yu bir “Tiyatro” olarak değil de “São Paulo Belediye Kültür Sarayı” olarak düşünmek gerek. Bu Kültür Sarayının ev sahipliği yaptığı daimi kurumların en büyüğü São Paulo Belediye Senfoni Orkestrası ve Operası. Şehir belediyesinin birçok diğer sanat topluluğu da aynı çatı altında yer alıyor: Lirik Koro, Çocuk Korosu, Şehir Balesi, Yaylı Çalgılar Dörtlüsü, Modern Eserler Orkestrası, Belediye Müzik Okulu, Belediye Dans Okulu gibi kuruluşlar da bu mekanı paylaşıyorlar. Mimari tarzı nedeniyle olduğundan daha eski görünen Kültür

Sarayında dünyanın dört bir tarafından gelen sanatçılar sahneye çıkıyorlar. Zamanının en büyük ve ihtişamlı yapısı olan bina, bugün etrafındaki gökdelenler arasında sıkışmış durumda. Ama yine de sürekli olarak opera, bale ve klasik müzik konserleri veriliyor. São Paulo şehrinin simgesi olan ve Paulistaların kozmopolit özlemlerinin sembolü olan bu yapı yakından bakıp inceleyince, içinde bir konser izleyince gerçekten hayata geliyor, insanı yapıldığı bir asır öncenin Güney Amerika’sına, Kahve Baronlarına ve Belle Époque’un Brezilya’ya varışına götürüyor.

KAHVE BARONLARI

Brezilya denince aklımıza gelen ilk şey futbolsa ikincisi de herhalde kahvedir. Brezilya tarihi ile kahve tarihi birbirinden ayrılmaz bir ilişkiye sahip. 18. yüzyıldan başlayarak Brezilya’nın en çok ürettiği mahsul olan şeker kamışının yerini alan kahve, kısa zamanda ülkenin ana endüstrisi haline geldi ve Brezilya’yı dünyanın en çok kahve ihraç eden ülkesi yaptı. 19. yüzyılın başlarında artan uluslararası ticaret ile Atlantik kıyısındaki São Paulo eyaleti ülkede kahve plantasyonlarının en yoğun olduğu yerlerden biri oldu. Brezilya’nın diğer kıyı eyaletleri ile beraber, São Paulo’da köle işgücü ile ayakta duran bu plantasyonların sahipleri, “Kahve Baronları” olarak adlandırılan çok zengin bir yeni sınıf oluşturdu. Kahve Baronları ekonomik güçlerine ek olarak giderek politik olarak

Açılışından önce, 1910 yılında São Paulo Belediye Kültür Sarayı'nın "Çay Viyadüğü" nden ("Viaduto do Chá") görünümü. Açılış gününde foyer ve giriş merdivenleri 42 elektrik lambası ile ışıklandırılmış. (Foto: Guilherme Gaensly).

da güçlendiler. Bu zenginlik döneminde banka sistemi, tren yolları, ulaşım, enerji gibi birçok altyapı ve ülkenin toplumunu, ekonomisini ve kültürünü değiştiren yeniliklere önyak oldular. Kahve Baronları monarşinin devriliş cumhuriyetin kurulmasında da rol oynadılar. 1888'de köleliğin sona ermesi ekonomik egemenliklerini bir süre etkilediyse de Avrupa'da gelen göçmen işçiler kölelerin yerini aldı, topluma daha heterojen bir çehre kazandırdı.

SARAYIN YAPILIŞI

Opera ve tiyatro 19. yüzyıl sonunda São Paulo elit tabakasının çok düşük olduğu kültürel faaliyetlerdi. Şehrin büyümeye başlayıp uluslararası öneminin arttığı 19. yüzyılın sonunda büyük bir kültür merkezine ihtiyaç doğdu. O zamanlar São Paulo'da hatırı sayılır bir İtalyan nüfus yaşamaktaydı. Avrupa'da gördükleri süslü yapılardan pek etkilendikleri için kendi şehirlerinde de bunlara benzeyen bir kültür merkezi istediler. Şehirde birkaç salon zaten vardı ama amaç dünya çapında ve zenginliği ile göz kamaştıracak bir mekana sahip olmaktı. Belediye ile Kahve Baronları arasında bu yapının gerekli olup olmadığı, masrafları kimin karşılayacağı üzerine epeyce politik manevra yapıldı. Sonunda Avrupa'dan gelecek toplulukları ağırlamak amacıyla böyle bir yatırıma ihtiyaç olduğuna karar verildi. Manaus gibi Amazon ormanının ortasında bir Brezilya şehri bile Avrupalı toplulukların sürekli ziyaret ettiği bir operaya sahipti. São Paulo kozmopolitan yapısı ve yeni zenginleri ile geride kalamazdı elbette.

ÇAY TEPESİ

19. yüzyılın sonunda şehirde Polythéama, Minerva, Apolo ve Teatro São José adı verilen konser salonları bulunmaktaydı ama bunların ihtiyacı karşılayacak kapasitede olmadıkları anlaşılıyordu. Öngörülen yeni salon hem büyük bir partere sahip olacak, hem de şehirde sosyal faaliyetler için lüks bir toplantı yeri yaratacaktı. İkinci katta bu amaçla yapılan balo salonu bugün "Aynalı Salon" olarak biliniyor.

São Paulo Belediye Kültür Sarayı'nın yan cephesinden Anhangabaú Parkı'na ve çok katlı binalara doğru bakış. Resmin sağ tarafındaki yol, Çay Viyadüğü "Viaduto do Chá" olarak bilinen ve Anhangabaú Vadisi'nin iki yamacındaki tepeleri birleştiren yol.

Parterin tavanının bir bölümü ve sahnenin hemen üstünde yer alan "Venüs'ün Doğuşu" temalı kabartma.

İlk etapta şöyle bir yöntem denendi: Opera binasını mahalli Kahve Baronları yaptıracaktı. Bunun karşılığı olarak da Baronlar bir süre vergi vermeyeceklerdi. Ama bu konuda anlaşma sağlanamadı. Sonunda salonun inşaat masraflarını São Paulo Belediyesi yükledi.

Çay, Brezilya'ya kolonyal dönemde ilk kez 19. yüzyılın başında getirilmişti. Kahve Baronlarını yaratan kahve endüstrisi gibi köleliğe dayanan çay endüstrisinin Brezilya'da en yaygın olduğu yerlerden biri yine São Paulo eyaletiydi. Kültür Sarayı için seçilen yer eski Teatro São José'nin hemen yanındaki "Çay Tepesi" oldu. Bu tepe Anhangabaú Vadisi olarak bilinen vadinin iki tarafındaki tepelerden biriydi. Birinci tepe şehrin ilk merkezi, "Çay Tepesi" ise şehirleşmenin gelecek etapu olarak düşünülen yerdi.

1903-1911 yılları arasında inşa edilen binanın mimarı Ramos de Azevedo, şehirde birçok binaya imzasını atmış bir Brezilyalıydı. Kendisi çalışmalarını Belçika'da tamamlamış, mimar-mühendis olarak geri gelmişti. Bu tarz mimariyi çok iyi biliyordu. Ona yardımcı olarak Cláudio Rossi ve Domiziano Rossi adlı iki mimar görevlendirildi. Binanın dış cephesi Barok Rönesans stilinde düşünüldü. Dekorasyonlar "Art Nouveau" adı altında bilinen süslü tarzda yapılacaktı. Model olarak kullanılan eser ise Paris Operası'ydı (Palais Garnier).

AÇILIŞ

Şehir halkı salonun açılışını büyük bir heyecanla bekledi. Yeni salondaki ilk gösteri Fransız opera bestecisi Ambroise Thomas'ın "Hamlet" operası oldu. Önceleri açılış için Brezilyalı besteci Carlos Gomes'in "Il Guarany" operası seçilmişti ama zamanın ünlü seslerinden İtalyan bariton Titta Ruffo'nun başında olduğu ve açılış yapacak olan opera topluluğu, repertuvarlarına bu eseri dahil etmeye vakit bulamadı.

Ruffo'nun topluluğu Buenos Aires'ten şehre varmış olmasına rağmen gemiyle gönderilen dekorlar Santos limanına zamanında gelemediği için salonun açılışı bir gün gecikti. 11 Eylül'de yapılması planlanan açılış gösterisi bir sonraki akşam 12 Eylül 1911'de gerçekleşti. Açılış davet edilen seçkin konuklara ek olarak 20.000 kişiyi bulan bir kalabalık önünde yapıldı. Foyer ve giriş merdivenleri Amerika'dan getirilen 42 elektrik lambası ile ışıklandırıldı. Bu önemli olaya şahit olmak isteyen o kadar çok meraklı vardı ki kayıtlara göre São Paulo tarihindeki ilk trafik tıkanıklığı o gün yaşandı.

DEKORASYONLAR

O zamanlar moda olduğu üzere dekorasyonların çoğu Avrupa'dan ithal edildi. İnşaatla kullanılan malzemelerin bir kısmı da Avrupa'dan getirilip burada bir araya konuldu. Örneğin foyerdeki İtalyan mermerlerinden oluşan merdivenler basamak basamak İtalya'dan getirildi. Aynı şekilde, merdivenlerin iki tarafındaki heykeller Floransa'dan geldi. Azevedo, kendi özel inşaat şirketine ek olarak şehirdeki Politeknik Okulu'nun müdürüydü ve bir de Sanat Okulu açılmasında öncülük etmişti. Buradan sağladığı sanatçı öğretmen ve öğrencilere de yapının süslerinin büyük bir kısmını yaptırdı. "Aynalı Salon" un tavanı bu sanatçılardan Oscar Pereira da Silva tarafından boyandı.

São Paulo Belediye Kültür Sarayının örnek aldığı Paris Operası'nın (Palais Garnier) 20. yüzyıl başındaki görünümü. Yapımı 1875'de bitirilen yapıt Rönesans tarzında inşa edilmiş. Antik Yunan ve Roma mimarisine özenilerek yapılan eserde gösteriş, aşırı süs, ahenk ve simetri hakimdir.

İnşaata 1903 yılında başlandı. 12 Eylül 1911 tarihinde açılan salonun inşaatı sekiz sene aldı, bittiğinde bina şehrin en büyük yapıydı. Bir tepenin üzerine kurulduğu için her köşeye hakim bir konumu vardı.

"Aynalı Salon" adı verilen süslü salonu gezen turistler. Bu salonun kapılarındaki vitraylar canlı renkleri ile dikkat çekiyor.

"Aynalı Salon"un tavanı yer alan Oscar Pereira da Silva tarafından yapılmış fresk.

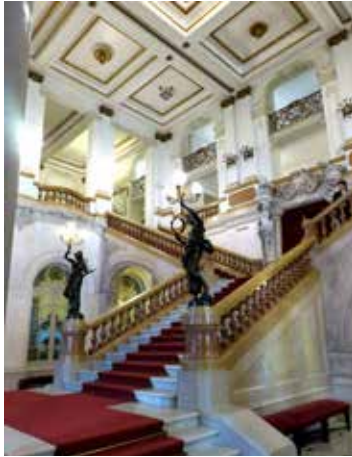
Parterden balkonların görünümü.

“Aynalı Salon” adı verilen yan salondaki çiçek motifli vitraylar Fransız tarzında iki taraflı açılan devasa kapıların camlarını süslüyor. Bu Murano yapımı parlak renkli ve çekici vitraylar hakkında yazılmış bir kitap bile bulunuyor. Aynı cins vitraylar fuayenin hemen yanında yer alan restoran ve kafenin kapılarını da süslüyor.

Gösterişli bir şekilde dekore edilmiş ve 1500 kişilik kapasitesi olan parter ve foyer altın varak, yosun yeşili kadife, mermer ve aynalar ile süslenmiş. Büstler, antik Yunan tarzında heykeller, meşaleler, bronz işlemler, kabartmalar, freskler, kristaller, neoklasik sütunlar, vitray pencereler, mozaik ve mermerler ile dekorasyon tamamlanmış. Duvardaki mozaiklerde altın tozu kullanarak çarpıcı parlak sarı renk elde edilmiş.

ÜNLÜ ZİYARETÇİLER

Bu salonda sahneye çıkan ünlü sanatçılar arasında tanıdıklarımızdan bazılarını sayalım: Claudio Arrau, Mikhail Baryshnikov, Maria Callas, Enrico Caruso, Isadora Duncan, Duke Ellington, Ella Fitzgerald, Margot Fonteyn, Camargo Guarnieri, Vivien Leigh, Pietro Mascagni, Vaslav Nijinski, Rudolph Nureyev, Anna Pavlova, Arthur Rubinstein, Renata Tebaldi, Arturo Toscanini, Heitor Villa-Lobos,... Bunlardan ünlü tenor Enrico Caruso São Paulo Teatro Municipal’de 1917 sonbaharında sahneye çıktı. Sanatçı 25 Eylül ile 10 Ekim tarihleri arasında bu salonda bir dizi eser seslendirdi: *L’Elisir d’amore* (Donizetti), *Carmen* (Bizet), *Tosca* (Puccini), *La Bohème* (Puccini), *Pagliacci* (Leoncavallo), *Lodoletta* (Mascagni) ve *Manon* (Massenet). Salon 1922’de Brezilya’da sanat akımına yön veren ve Modern Sanat Haftası olarak bilinen etkinlikler dizisine de ev sahipliği yapmıştı.

Foyerdeki mermer merdivenler İtalya’dan getirilmiş. Merdiven başındaki heykeller Floransa yapımı.

Foyer’in iki tarafında yer alan Wagner temalı Venedik stili mozaikler. Soldaki “Ren Altını” sağdaki ise “Valkürler”.

“Aynalı Salon” daki Murano vitraylarından detay.

“Aynalı Salon” daki Fransız tipi kapılardaki Murano vitrayları.

1500 kişilik parterin kristal avizesi ve tavan detayları.

1922'deki Modern Sanat Haftası'nda Brezilya klasik müziğinin yaramaz çocuğu Heitor Villa-Lobos'un bir araya koyduğu ve São Paulo Belediye Kültür Sarayı'nda gerçekleştirilen etkinliklerin ilanı.

Mega-şehirlere eski şehir merkezlerinin kaderinden São Paulo da payını almış. Kültür Sarayı'nın yan cephesindeki durum ve Sarayın hemen karşısındaki binadaki duvar yazıları.

Foyerde İtalyan mermeri merdivenlerin iki yanını süsleyen Floransa'dan getirilmiş olan heykellerden biri. Sağ tarafta Sarayın restoran ve kafesinin vitrayları görünüyör.

São Paulo Kültür Sarayı'nın Anhangabaú Parkı'na bakan yan cephesi.

MODERN SÂO PAULO ŞEHİR MERKEZİ

Günümüzde Kültür Sarayı dört bir tarafını sarmış olan çok katlı binalar arasında kaybolmuş, anakronik bir görünüm arz ediyor. Bu binalar operayı yutmak için fırsat bekliyor gibiler. Zaten dünyanın büyük şehirlerin çoğunun eski merkezlerinin illeti olan grafiti, sokakta uyuyan evsizler, işsizler ve dilencilerin toplanma yeri olarak bu eski şehir merkezi çok yıpranmış, terk edilmiş bir görünüme sahip. Ama yine de burada çalışan bir sürü insan var, iş yerleri açık, opera da faaliyetlerine devam ediyor.

Kültür Sarayı'nın yan cephesi Anhangabaú Parkı'na bakıyor. Parkın bir tarafında iki tepeyi birbirine bağlayan Çay Viyadüğü ise eski opera salonu Teatro São José'nin önünden geçiyor. Teatro São José 1898 karnavalinde yandıktan sonra karakter değiştirmiş, opera önce elektrik şirketinin binası olarak hizmet vermiş, şimdi ise alışveriş merkezi.

Ana parterini öğleden önce ziyaret etmek mümkün. Bodrum katında ise binayı ayakta tutan sütunlar görülebiliyor. Bu sütunlar birbirlerine eski Roma hamamlarındaki gibi tuğlalı kemerlerle bağlanmış. Eskiden sadece depo ve havalandırma amacıyla kullanılan mekânı bar yapmak için çalışmalar devam ediyor. Bunun ilk adımı olarak yer mermer döşenmiş, ışıklandırılma yapılmış.

São Paulo Kültür Sarayı önce 1960'larda, sonra 1980'lerde, en son da 2011'de elden geçirilip tamir edildi. 1980'lerde yapılan ve on sene kadar süren restorasyonla binanın bozulan dış yüzü eski haline getirildi. Binanın çehresi, yapılışında Ramos de Azevedo tarafından kullanılan kumtaşının çıkarıldığı madenden getirilen yeni kumtaşı ile tekrar kaplandı.

2011 yılındaki restorasyondan sonra São Paulo Belediye Kültür Sarayı'nın giriş cephesi. Günümüz Portekizcesinde "Teatro" olarak kullanılan kelime, üst kat kemerlerin üzerinde eski yazımı ile "Theatro Municipal" şeklinde yazılmış.

São Paulo Belediye Kültür Sarayı'nın sahneden balkonlara doğru bakış.

São Paulo Belediye Kültür Sarayı'nda 2015 yılında sahnelenen Jules Massenet'in "Thaïs" operasından bir sahne.

GÜNÜMÜZDE BELEDİYE ORKESTRASI

20. yüzyılın başına kadar São Paulo'nun opera odaklı profesyonel bir orkestrası bulunmamaktaydı. Amatör orkestranın giderek büyümesi ve "Orquestra Sinfônica do Theatro Municipal de São Paulo" adıyla sürekli bir kurum olması 1930'larda gerçekleşti. Çok sayıda Brezilyalı müzik ustası Belediye Senfoni Orkestrası'nın gelişmesinde rol oynadılar. Bu Brezilyalı müzik ustaları arasında sayabileceğimiz isimler şöyle: Arturo de Angelis, Zacharias Autuori, Edoardo Guarneri, Lion Kasniefski, Souza Lima, Eleazar de Carvalho ve Armando Belardi. Orkestranın bir önceki yönetmenliğini Brezilyalı müzisyen Abel Rocha yaptı. Günümüzde ise Orkestranın Artistik ve Müzik Yönetmenliği görevini ünlü Maestro John Neschling üstlenmiş durumda.

2016 yılı itibarıyla Brezilya'nın son yıllarda kendini içinde bulduğu ciddi ekonomik sorunlar São Paulo Belediye Kültür Sarayı'nı da temelinden etkiliyor. Örneğin 2016 opera sezonunda gösterilmesi planlanan eserlerden sadece "Don Carlo" (Verdi), "La Bohème" (Puccini) ve "Lady Macbeth of Mtsensk" (Şostakoviç) seyircilerle buluşabildi. Daha önce programa dahil edilmiş olmasına rağmen parasal sorunlar nedeniyle "Il Trittico" (Puccini), "Fosca" (Carlos Gomes) ve "Elektra" (Strauss) abonman biletleri satıldığı halde iptal edildi.

Herşeye rağmen São Paulo Belediye Kültür Sarayı programına dahil ettiği operalar, konserler ve bale gösterileri ile Güney Amerika'daki en ünlü kültürel mekanlardan biri olma durumunu koruyor. Hem Brezilyalı hem de uluslararası bestecilerin eserlerini yaşatıp halka sunmaya devam ediyor.